

Макуха Сергій Миколайович
к.е.н., доцент кафедри Загальної економічної теорії та економічної
політики Одеського національного економічного університету

ФІНАНСІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА РЕАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Сьогодні світ набуває нової реальності. Панування доктрини монетаризму і вільного ринку впродовж довгого часу зробило свій внесок у виникнення нових форм фінансового посередництва, інноваційних фінансових інструментів і технологій. Відбулася лібералізація руху фінансового капіталу та склалися умови для його значного розростання і бурхливого розвитку спекулятивної складової. В таких умовах фінансовий капітал набуває фіктивного характеру (з лат. fictio – вигадка), він не бере участі в обслуговуванні потреб реального сектору у джерелах фінансування і є непродуктивним з позицій забезпечення розширеного відтворення в реальній економіці та обслуговування процесів обміну і розподілу. Як відомо, в ідеалі, фінанси покликані обслуговувати реальне виробництво, забезпечуючи акумуляцію, гнучкість, ефективний розподіл та перерозподіл вартостей в економіці. Але зараз ми спостерігаємо, що фінансовий капітал не стільки служить реальній економіці, скільки підміняє її собою, а це тільки посилює його фіктивний характер, коли зникає видимість дійсного джерела походження прибутку. Під впливом глобалізації змінюються міжнародні ринки фінансів, праці та капіталу. Все це істотно змінює характер взаємодії учасників економічних відносин, інститутів, породжуючи безліч проблем [1, с.113]. Як результат змінюються пропорції та сам характер відносин між фіктивним і реальним капіталом. Відбувається тотальна фінансіалізація економіки, яка є безпрецедентною тенденцією останніх десятиліть.

Фінансіалізація - це форма функціонування економіки, що характеризується переважанням фінансових угод в загальній структурі внутрішніх, а особливо міжнародних відносин, і підпорядкуванням реального сектору економіки фінансовому [2, с.202].

Відстежити розвиток фінансіалізації в економіці можна, аналізуючи статистичні дані, такі як частка фінансового сектору у ВВП, обсяг інвестицій у фінансовий сектор і порівняння з інвестиціями в реальний сектор, обсяг корпоративного боргу, розмір державного боргу, обсяг угод на фінансових ринках і багато інших [4, с.438].

Вплив фінансіалізації на економічне середовище не є однозначним. З одного боку, вона прискорює кругообіг капіталу, сприяє його перетіканню у найбільш прибуткові сфери, підвищує можливості акумуляції фінансових ресурсів на важливіших напрямках. Поряд з цим, сучасний гіпертрофований розвиток фінансової сфери посилює внутрішню нестійкість економічної системи, збільшує нерівність населення у доходах та багатстві, сприяє довгостроковому скороченню сукупного попиту, неефективному розподілу фінансових ресурсів і, як наслідок пригнічує реальний сектор збільшуючи ризик банкрутств.

Серед важливіших причин фінансіалізації - високий рівень накопичення реального капіталу в роки «золотого тридцятиріччя» (термін, введений Жаном Фурастьє в 1979 році для позначення періоду з 1946 по 1975 роки, коли в розвинених капіталістичних країнах відбулися значні економічні і соціальні зміни). Накопичення капіталу посилило конкуренцію і зумовило падіння норми прибутку. Тому на тлі мінімального втручання держави в економіку капітал почав переливатися в сферу фінансів і дозволив його власникам отримувати надприбутки. Починаючи з 1970-х рр. спостерігається сплеск спекулятивної активності, який є вигідним тільки для незначної частини населення.

Як наслідок фінансіалізації економіки формуються умови, що перешкоджають ефективній трансформації грошової форми капіталу в продуктивну та товарну форму і поширенню інвестицій у реальний капітал. Поширенню фінансіалізації сприяє виникнення та розповсюдження відображених форм потік яких в своєму розвитку значно випереджає потоки товарів на ринках реального сектора. При цьому має місце ефект розгалуження фінансового капіталу: кожен його елемент багаторазово відбивається в просторі

ринку, створюючи все нові і нові відображені форми; кожна відображена форма відокремлюється від материнського елемента і продовжує рух як автономний похідний фінансовий інструмент [3, с.313].

Як наслідок фінансіалізації економіки формуються умови, що перешкоджають ефективній трансформації грошового капіталу в реальний та поширенню інвестицій в реальну економіку.

Незважаючи на значний вплив фінансіалізації на країни із розвинутими економіками, найбільший вплив вона здійснює на відсталий і менше організований сегмент світового господарства та національних економік. Тому, макроекономічна стабілізація в Україні (як і в інших країнах з економікою, що трансформується) залежить від ефективності подальшого запровадження моделі політики економічного розвитку, яка ґрунтується переважно на розвитку цивілізованого ринку фінансового капіталу.

Вихід в протидії всеосяжній фінансіалізації може бути знайдено в поширенні державного впливу на процеси фінансіалізації та зміцненні протидії необґрунтованому зростанню фінансового капіталу на міжнародному рівні.

Список використаної літератури

1. Зверяков М. І. Національна економічна система: проблеми теорії: [монографія] / М. І. Зверяков. — Одеса : Астропринт, 2012. — 320 с. ISBN 978-966-190-513-8

2. Осик Ю.И. Деглобализация мировой экономики как следствие ее финансиализации. - Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований №1, 2014, с. 202 – 205.

3. Ушаков А. С. Развитие виртуальных экономических отношений и воспроизводство фиктивного капитала / А.Ушаков // Общество и право. – 2014. - № 3 (49). – С. 312 – 316.

4. Чуманская О. А. Финансиализация глобальной экономики и её последствия для России // Молодой ученый. — 2015. — №19. — С. 437-442.